

Tvang og samtykke ved prøvetaking

NITO 10.10.2021

Innledning

Når skal du:

- ▶ Stikke, lirke eller gå?

Et finmasket lovverk

- ▶ Voksne samtykkekompetente
- ▶ Barn
- ▶ Voksne uten samtykkekompetanse
- ▶ Tvangsinnlagte i psykiatrisk institusjon

Tre ord som forklarer alt:

- ▶ Autonomi - selvbestemmelsesrett
- ▶ Integritet - menneskeverd
- ▶ Rettssikkerhet - inngrepskrav

Inngrep i autonomi

- ▶ Voksne samtykkekompetene
- ▶ Barn
- ▶ Voksne uten samtykkekompetanse
- ▶ Tvangsinnlagte i psykiatrisk institusjon

Inngrep i autonomi - Voksne samtykkekompetente

- ▶ Hovedregel samtykke
- ▶ Unntak etter nærmere vilkår:
- ▶ Rusprøver tatt av politi
- ▶ Øyeblikkelig hjelp

Inngrep i autonomi - Barn

- ▶ Gradvis mer autonomi
- ▶ Helserettslig myndighetsalder 16 år
- ▶ Kan samtykke selv fra 12 år

Inngrep i autonomi - Voksne uten samtykkekompetanse

- ▶ Faglig ansvarlig tar beslutning om samtykkekompetanse.
- ▶ Lite eller alvorlig inngrep?
- ▶ Blodprøver antas å være lite alvorlige inngrep

Inngrep i autonomi - Tvangsinnlagte psykiatrisk

- ▶ Prøvetaker må alltid avklare:
  1. Er pasienten samtykkekompetent i spørsmålet om blodprøver?
  2. Er den psykiske lidelsen årsaken til at prøvene tas?
- ▶ Ok ved samtykkekompetanse og samtykke.
- ▶ Krav om vedtak etter psykisk helsevernloven § 4-4 om gyldig informert samtykke ikke gis og årsak er psykisk lidelse.

Inngrep i integritet

- ▶ Voksne samtykkekompetente
- ▶ Tvangsinnlagte i psykiatrisk institusjon
- ▶ Voksne uten samtykkekompetanse
- ▶ Barn

Inngrep i integritet – Voksne samtykkekompetente

- ▶ Motstand krever «ordre» fra politiadvokat/dommer
- ▶ «Ordre» skal skriftliggjøres (etterpå)
- ▶ Maktbruk/holding skal gjøres av politiet

- ▶ Øyeblikkelig hjelp
- ▶ Gjennomfør maktbruk i samråd med bestiller

Inngrep i integritet – Tvangsinnlagte psykiatrisk

- ▶ Alvorlige inngrep er forbudt
- ▶ Unntak ved i forbindelse med psykiatrisk legemiddelbehandling etter § 4-4
- ▶ Unntak ved vedtak etter pasient- og brukerrettighetslovens kapittel 4A

Inngrep i integritet - Voksne uten samtykkekompetanse

Motstand krever vedtak etter kapittel 4A. Da må:

- ▶ Tillitsskapende vært forsøkt.
- ▶ "vesentlig helseskade" uten blodprøven.
- ▶ blodprøven er nødvendig.
- ▶ Fordeler med blodprøven overstiger ulempene med gjennomføringen.

Inngrep i integritet - Barn

- ▶ Foreldre bestemmer i utgangspunktet alt.
- ▶ Risikerer å krenke menneskerettighetene dersom en ikke tenker selv.
- ▶ Uklart i teorien.

Inngrep i integritet- Barn

Blodprøve mot barn over 12 år krever

- ▶ Tillitsskapende vært forsøkt.
- ▶ "vesentlig helseskade" uten blodprøven.
- ▶ blodprøven er nødvendig.
- ▶ Fordeler med blodprøven overstiger ulempene med gjennomføringen.

Hvorfor rettssikkerhet?

- ▶ Fravær av rettssikkerhet:
  - ▶ Historien har påtvunget rettssikkerhet
  - ▶ Åpner for misbruk.
  - ▶ Mistanke om at helsepersonell skjuler noe.
  - ▶ Helsepersonell får ikke korrigert løsningene.
  - ▶ Minsker tilliten til helsetjenestene.
  - ▶ Ukulturer oppstår og opprettholdes.